



“БДЖ – ПЪТНИЧЕСКИ ПРЕВОЗИ” ЕООД

ПОРЕДИЦА БЪЛГАРСКИ ВЛАДЕТЕЛИ

Цар Иван Асен I

1187 - 1196

Цар Иван Асен I е единият от тримата братя Асеневци – основатели на Втората българска държава (XII-XIV в.). Народното му име е Асен (Асян), а кръщелното, според патриарх Евтимий, е Йоан (Иван). В някои извори е назован още Белгун, което на старобългарски значело ”знаещ”, ”мъдър”.

Асен, заедно с по-големия си брат Теодор (Петър) освобождава България от Византийско владичество. Въстанието избухва в Търново при освещаването на храма на Св. Димитър, в края на октомври 1185 г.

Още в първите дни и месеци Асен проявява своите превъзходни способности на организатор и пълководец. Скоро Северна България е освободена и са предприети военни действия в Тракия.

През лятото на 1186 г. византийският император Исак II Ангел (1185-1195) предприема първия си поход в Североизточна България. Като не успява да направи ”нещо велико”, императорът запалва снопите по нивите и се завръща в Константинопол.

През това време Асен преминава отвъд Дунава и се завръща обратно с многобройна куманска конница. Войската на Асен преминава в Тракия и спечелва редица победи. В едно нощно сражение при Верея той побеждава кесаря Йоан Кантакузин, пленява много ромеи и взема богати военни потреби и скъпоценности.

Императорът изпраща срещу българите прочутия пълководец от български произход Алексей Врана. Но вместо да постигне победа над Асен и Петър, той вдига бунт и се обявява за император. Към него се присъединяват и български отряди. Пред Константинопол Врана е сразен и обезглавен.

През това време българите нанасят изненадващи удари в различни градове и крепости на Тракия, нападат Агатопол (дн. Ахтопол) и докато императорът се притече на помощ, се отправят към Пловдив. Когато византийците тръгват в тази посока, българите внезапно се появяват в Странджа. По този повод византийският хронист Никита Хониат пише: ”Всичко това правеше единият от братята Асен, мъж извънредно съобразителен и твърде способен да намира щастлива развръзка в затруднено положение”.

През пролетта на 1187 г. императорът успява да мине в Северна България. Асен се затваря в здравата Ловешка крепост. В продължение на цели три месеца Исак II Ангел го обсажда без успех и накрая се принуждава да сключи мир, като взема по-малкия брат Калоян за заложник.

Ловешкият мир от 1187 г. фактически е признаване на освободената българска държава и на двамата владетели. Цар Петър (1185-1197) заема старата столица Преслав, а Иван Асен I (1187-1196) изгражда Търново като нова столица.

Петър и Асен търсят международно признание не само от Византия, но и от западни владетели. При преминаването на III кръстоносен поход през 1189 г. техни пратеници се явяват при немския император Фридрих I Барбароса с предложение за съюз и военна помощ срещу Византия. Но императорът отклонява тези предложения и се споразумява с Константинопол.

Исак II Ангел организира нов, още по-добре подготвен поход през 1190 г. Според византийския хронист Георги Акрополит цар Асен се затваря в яката крепост Стринава, която някои отъждествяват с Търново, а други смятат, че е край Дряново. Той си послужва с военна хитрост. Докато ромеите държат в обсада крепостта и вече изглежда, че тя всеки момент ще падне, при императора идва един "мним беглец българин" и известява, че куманите са преминали Дунава и приближават Търново. Ромеите панически вдигат обсадата и бягат през най-близкия път за Верея и Константинопол. Цар Асен предвидливо организира засада в Тревненския проход. В теснините на Балкана Исак II Ангел претърпява пълен разгром, като едва се спасява. Българите вземат много ценни византийски трофеи.

След победата през 1190 г. цар Иван Асен I продължава победните походи, като превзема Варна и Месемврия. След това неочаквано се насочва на югозапад и присъединява Средец и Ниш.

През 1195 г. новият император Алексий Ангел предлага мир, но Асен I поисква признаване на царското му достойнство и византийците отново отказват. Българският владетел нахлува към Сяр. Той пренася мощите на св. Иван Рилски от София в Търново. Навсякъде по пътя през Тракия и Балкана процесията се превръща в тържество на българската власт.

През 1196 г. българите нанасят поражение на ромеите при гр. Сяр и пленяват зетя на императора севастократор Исак. Чрез него византийската дипломация организира вътрешен заговор. Същата година боляринът Иванко, родственик на Асеновци, убива цар Асен.

Така този неустрашим и решителен владетел, чиято истинска стихия е войната, става жертва на заговор, с който се открива поредицата от цареубийства в търновския двор. Византийските хронисти обикновено го представят като жесток и безпощаден, дори обясняват смъртта му с предсказанието на ромейски свещеник, когото царят не пожалил при завладяването на един град. Но те не могат да премълчат изключителните му качества на пълководец и държавник, освободител и строител на Второто българско царство и на неговата столица Търново.

Цар Иван Асен I се жени два пъти. Първата му жена Мария умира след 1190 г. и той сключва брак с Елена, която му ражда двама сина – Иван и Александър. Първородният става цар след чичо си Калоян и Борил – под името Иван Асен II (1218-1241).